جایگاه گمرک در مبارزه با جرم پولشویی

حمیدرضا قلاع‌بیگی[1]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۸
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۲/۱۹

چکیده:

پولشویی به فرایندهایی گفته می‌شود که برای پنهان کردن منشأ مجرمانه پول‌های حاصل از فعالیت‌های مجرمانه به کار می‌رود. به عبارتی پولشویی جرمی است که در راستای جرم منشأ اتفاق می‌افتد. پولشویان درآمد حاصل از کارهای خلاف را وارد تجارت و معاملات قانونی نموده و با انجام مراحلی تلاش بر قانونی و مشروع جلوه دادن پول‌ها می‌کنند. پولشویی از جمله جرایم مخرب بر اقتصاد سالم و قانونی جامعه و نظام است. این پدیده نه تنها بر اقتصاد، بلکه جنبه‌های اجتماعی جامعه را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. چنانچه برای مقابله با این پدیده خطرناک اقداماتی انجام نشود مجرمان این جرم با عواید حاصل از کارهای خلاف خود قدرتمندتر شده و جامعه را به انحطاط می‌کشانند. اساس روش‌های به کار گرفته شده از سوی مجرمین بر حسب مکان شست‌وشوی پول، میزان مورد شست و شو، امکانات آنها و... متفاوت است. آثار و تبعات ناگوار اقتصادی و اجتماعی، سیاسی، پروسه پولشویی بر هیچ کس پوشیده نیست و همگی اقتصاددانان و محققین و حقوق دانان بر این مسئله اتفاق نظر دارند. پولشویی باعث بروز بی ثباتی در بازارهای مالی می‌شود، از دیگر آثار پولشویی اختلال در توضیع در امد جامعه است. چراکه فعالیت‌های آنان در بخش مفید تولیدی و سرمایه‌گذاری واقعی نبوده و از زیر بار پرداخت مالیات و عوارض قانونی نیز شانه خالی می‌کنند.

کلمات کلیدی: گمرک، پولشویی، جرم، پیشگیری، مجازات.

۱. کارشناس حسابداری، دیوان محاسبات استان البرز، ایمیل: reza_bigie@yahoo.com

مقدمه

تحـولات جدیـد در عصر حاضـر و روابـط بین‌المللی وداخلی اتفاق افتاده اسـت. وتوسـعه همکاری‌هـای بین‌المللی با تحولات بزرگ و وسـیع در عصر حاضر در جنبـه بین‌المللی در ابعاد متنوع سیاسـی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شـده این امر باعث بروز جرایمی می‌شود، امروزه تهدید علیه جامعه در سـطح ملی و بین‌المللی وجود دارد یکی از آن جرم پولشـویی است که در عصر حاضر به آن توجه زیادی وجود دارد.

موضوع جرم تامین مالی عملیات پولشویی، همواره دولتهای عقب مانده و پیشرفته را آزار داده است و هنوز دولتها از افزایش این جرم رنج می‌برند؛ جرمی که در پیکره و ساختار آنها نفوذ کرده و وجودشان را زایلی و موسسات و سازمانهایش را نابود می‌کند. این پدیده یک جرم سازمان یافته و پیشرفته است که شیوه‌ها و ابزارهای مبتکرانه و راههای خشونت آمیزی دارد که افراد ضعیف و ترسو را مجبور به اطاعت و انجام کاری می‌کند که خود می‌خواهند و یا نسبت به آن اکراه دارند. با خطرناک شدن و نفوذ این جرم که هدف اساسی آن غارت و سرقت اموالی و ثروتها و از میان بردن ارزشـها و در هم شکستن قوانین است. تمام جهان متوجه مبارزه با تأمین سرمایه برای پولشویی و و مجازات همه کسـانی شـد که در این جرم مشارکت دارند؛ چرا که این جرم حالی و آینده، هر دو را فاسد و نابود می‌کند.

در این پژوهش به بررسی نقش و جایگاهی که گمرک در کنترل و مهار پدیده پولشویی می‌تواند داشته باشد و کمک به سیستم قضایی در کشف ریشه این جرم و منشاء پول‌های کثیف و بروز دیگر جرایم که به دنبال پولشویی رخ می‌دهد می‌پردازیم.

گفتار اول: مفهوم پولشویی و انواع آن

بنداول: مفهوم پولشویی

برخی معتقدند که ریشه اصطلاح پولشویی به مالکیت مافیا بر شبکه ای از رختشوی خانه‌های ماشـینی در ایالات متحده دهه ۱۹۳۰ بر می‌گردد. در این سالها، گانگسترها فعالیتی گسترده در برخی مراکز آمریکا همچون نیویورک داشـتند. آنها از راه اخاذی، فحشـا، قمار و قاچاق مشروبات الکلی پولهای کلانی به دست آورده و لازم بود که صورتی مشروع و قانونی به این پولها بدهند. یک راه برای این کار، خرید و به راه انداختن کسـب و کارهای به ظاهر مشـروع و آمیختن درآمدهای غیر قانونیشـان با درآمدهای مشـروع بود که از این فعالیتها به دسـت می‌آمد. رختشویخانه‌ها از جمله کسب و کارهای نقدی بود که خرید آنها برای پولشویانی مانند آل کاپون مزیتی انکار ناپذیر داشت. در این روند مثل یک ماشین لباسشویی که چرک و کثافات را از لباس‌ها جدا میکند، عمل کرده و با جدا کردن کثافت‌های ناشی از جرم، از پول یا هر مال دیگری از جرم، آنرا پاک می‌کند. واژه پولشویی از همان زمان در آمریکا بر سر زبانها افتاده است. البته برخی نیز شیوع این واژه را از هنگام ماجرای واترگیت در اواسط دهه هفتاد در زمان ریاست جمهوری نیکسون در آمریکا دانسته

و از لحاظ حقوقی نیز آغاز استفاده از آنرا به یک دعوی آمریکایی در سال ۱۹۸۲ مرتبط کرده اند.[۱]

در واقع پولشویی به عنوان یکی از جرایم مهم اقتصادی، به معنی اقداماتی است که به منظور مخفی کردن منشـا و منبع واقعی پول حاصل از اعمال مجرمانه و دادوسـتدهای نامشروع صورت می‌گیرد تا به اصطلاح پول آلوده و نامشـروع، در ظاهر پاک و قانونی جلوه نماید. قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۲ مجلس شورای اسلامی به ذکر مصادیقی از جرم پولشویی پرداخته اسـت که با توجه به مصادیق مذکور می‌توان تعریفی کلی از پولشویی را استنباط نمود. بر اساس ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی: جرم پولشویی عبارت است از:

الف- تحصیل، تملک، نگهداری یا اسـتفاده از عواید حاصل از فعالی تهای غیرقانونی با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیر مستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب- تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشا غیرقانونی آن با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ج- اخفاء یا پنهان یا کتمان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

با توجه به مفاد ماده فوق، پولشـویی را بطور خلاصه می‌توان چنین تعریف نمود: اقداماتی که فرد با بکارگیری ابزارهای قانونی و با هدف عدم امکان قابلیت ردیابی گردش عواید حاصل از جرم، به منظور استفاده از درآمدهای نامشروع انجام می‌دهد. به عنوان مثال فردی که وجوه غیرقانونی و غیرمشـروع ناشـی از جرایمی همچون اختلاس، ارتشاء، قمار، کلاهبرداری، قاچاق و غیره را در اختیار دارد برای گم کردن و پنهان سـاختن منبـع واقعی آن وجوه، اقدام به تبدیل این وجوه به اوراق مشارکت، سهام و سپرده‌های سرمایه‌گذاری به نام خود یا دیگران، خرید اموال منقول و غیر منقول و یا صدور حواله به نام خود یا دیگران می‌نماید تا بدین وسـیله شـناخت و تعقیب کیفری مجرم یا مجرمین دشوار و یا غیر ممکن گردد.[۲]

بنددوم: انواع پولشویی

پولشویی درونی: به پولهای کثیف به دست آمده از فعالیت‌های مجرمانه در داخل یک کشور که در همان کشور نیز شسته میشود، اطلاق می‌گردد.

پولشـویی صادراتی: به پول‌های کثیفی گفته می‌شـود که از فعالیت‌های مجرمانه در داخل کشور به دست می‌آید و برای تطهیر به سایر کشورها انتقال مییابد.

پولشویی وارداتی: شامل پول‌های کثیفی است که حاصل فعالیتهای غیر قانونی در دیگر نقاط جهان بوده و برای شستشو وارد کشورهای مورد نظر می‌گردد.

پولشـویی بیرونی: شامل پولهای کثیف به دسـت آمده از اقدامات مجرمانه در دیگر کشورها

---

۱. محمد صادقی، حسین، ۱۳۹۳، حقوق جزای بین‌المللی، تهران، نشر میزان، صص ۹۳-۹۲

۲. کمالی، لیلا، ۱۳۹۰آشنایی با جرم پولشویی، اداره کل مبارزه با پولشویی، ، ص۳

است و در خارج از آن کشورها شستشو می‌شود.[۱]

گفتار دوم: مراحل پولشویی

پولشویی فرآیندی پیچیده، مستمر، درا ز مدّت و گروهی است که به طور معمول در مقیاسی بزرگ انجام می‌شود و می‌تواند از محدوده جغرافیایی - سیاسی یک کشور فراتر رود. براساس این فرآیند، عواید حاصل از فعّالیّت‌های مجرمانه با گذر از مراحل مختلف وارد نظام مالی و فعّالیّت‌های قانونی می‌شـود و با پنهان ماندن منشـأ غیرقانونی آن، ظاهری قانونی می‌یابد. به طورکلی فرآیند پولشویی دارای سه مرحله ذیل است:

بند اول: جایگذاری (مکان‌یابی):

جایگـذاری مرحله‌ای اسـت که در آن مجرمین عواید حاصل از جـرم را با هدف از بین بردن منشـا غیرقانونی آن وارد سیسـتم مالی می‌کنند. در این مرحله ممکن اسـت که مجرمین برای تزریق عواید حاصله به سیسـتم مالی به مکان‌هایی که اصطلاحا بهش مالیاتی نام دارد مسـافرت کنند چرا که این مکان عموما شـک برانگیز نبوده و نظارت ضعیفی بر عملکرد دسـتگاه‌ها وجود دارد. «فرو رفتن» عنوانی است جفری رابینسون به این مرحله- جایگذاری- داده است که معنای آن یک کاسـه کردن و جای دادن اسـت. از جملـه روش‌هایی که در این مرحله مورد اسـتفاده مجرمین قرار می‌گیرد شـیوه‌ای اسـت که اصطلاحا مورفینگ نامیده می‌شـود با این توضیح که وجوه به مبلغ‌های کوچک تقسیم شده از سیستم‌های مالی خارج می‌شوند و بعد دوباره به سیستم تزریق می‌گردند. روش دیگر، سـرمایه‌گذاری در موسسات مالی خارجی، خرید اشیاء گران قیمت مثل آثار هنری، طلا، فلزات و سـنگ‌های قیمتی یا اشـیای عتیقه، هواپیما، خرید اوراق قرضه یا ارز و... می‌باشـد تا در وهله ثانی بتوان آن‌ها را فروخت و پول حاصله را ناشـی از فروش آن اشیاء قلمداد کرد. از دیگر روش‌های تشـکیل شرکت‌های صوری، شـرکت‌هایی که به منظور پولشویی تاسـیس می‌شوند، می‌باشد. البته باید دانسـت که بهترین روش در این مرحله در اختیار داشتن یک موسسه مالی مثل بانک و یا همکاری یکی از مدیران اصلی بانک در پروسه پولشویی است[۲].

بند دوم لایه چینی:

در این مرحله جداسـازی عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه از منشـا یا فعالیت‌های موجد آن صـورت می‌پذیرد، ایـن کار از طریق ایجاد لایه‌های پیچیـده‌ای از معاملات یا نقل و انتقالات مالی چندگانه با هدف مبهم ساختن فرآیند حسابرسی و مجهول گذاشتن هویت طرف‌های اصلی معامله و ناممکن کردن رد گیری منشـا عواید مزبور، انجام می‌گیرد. این مرحله می‌تواند شـامل معاملاتی مانند انتقال تلگرافی سپرده، تبدیل سپرده به اسناد پولی، خرید مجدد کالای پرارزش و اسناد پولی و سرمایه‌گذاری آن‌ها در معاملات ملکی و موسسات قانونی به ویژه در صنایع تفریحی و جهانگردی باشـد. شرکت‌های پوششـی ابزاری معمول در مرحله لایه‌بندی هستند، که معمولا

---

۱. نوربها، رضا، ۱۳۹۴، ، زمینه جرم شناسی، چاپ ۱۲، تهران، کتابخانه گنج دانش.

۲. ساکی، محمد رضا، ۱۳۹۳، حقوق کیفری اقتصادی، تهران، جاودانه، جنگل ، ص۱۶۶-۱۶۵

در کشـــورهایی با شرایط مالیاتی مناسب به ثبت می‌رسند. در این‌گونه شرکت‌ها که مدیران آن‌ها اغلب وکلا محلی هستند و از طرف موکلان ایفای نقش می‌کنند، با تکیه به قوانین رازداری بانکی و امتیاز وکیل – موکل از افشای اطلاعات مالکان شرکت‌های مزبور خوداری می‌کنند[۳].

بند سوم: یکپارچه‌سازی (ادغام):

آخرین مرحله در فرآیند پو لشـــویی، یکپارچه ســـازی یا فراهم کردن پوشش ظاهری مشروع و توجیـــه قانونی برای عواید حاصل از فعّالیّت‌های مجرمانه اســـت. چنانچـــه مرحله لایه چینی با موّفقیّت انجا می‌شـــود عواید شســـته شده با اســـتفاده از طرحهای یکپارچه ساز ی، به نحوی وارد جریان اصلی اقتصادی می‌شـــود که با بازگشـــت به سیســـتم مالی، وجوه شـــکل و ظاهری قانونی یافته اســـت. مرحله یکپارچه ســـازی می‌تواند ا زطریق رو شهای متعددی مانند سپرده گذاری در مؤسسات مالی خارجی به عنوان وثیقه تأمینی برای وام‌های داخلی صورت گیرد. جعل حواله‌های کالاهای فروخته شده به خارج از مرزها، از دیگر رو شهای معمول برای انجام این مرحله است.[۴]

مراحل اساســـی فرآیند پولشـــویی ممکن است به ئصورت جداگانه و متمایز یا به طور همزمان اتفاق افتد. چگونگی استفاده از این مراحل به سازوکارهای موجود برای پو لشویی و شرایط سازما نهای مجرم بستگی دارد.

گفتارسوم: بررسی قانونی جرم پولشویی

درواقع در رابطه با بررســـی قانونی این جرم باید گفت که غالبا جرم پولشـــویی توسط باندهای تبهـــکاری و مافیـــای به صورت گســـترده و در اغلب موارد به صورت بین‌المللی انجام می‌شـــود. مرتکبین برای پیشـــبرد اهداف خود و فرار از قانون نســـبت به پولشـــویی عواید حاصل از جرایم ارتکابی اقدام می‌نمایند. به موجب قانون اساســـی جمهوری اسلامی ایران باید کلیه قوانین کشور منطبق با منابع اســـلامی باشد. از ســـویی با توجه به سابقه کوتاه جرم پولشویی باید از قواعد کلی اسلامی برای ممنوعیت این جرم استفاده نمود

بند اول: قوانین مبارزه با پولشویی در ایران:

در رابطه با سیاست کیفری ایران در مورد پولشویی (تطهیر پول) باید گفت به موجب اصول ۴۶ و ۴۷ قانون اساســـی، کسب و کار مشـــروع و مالکیت خصوصی که از راه مشروع باشد، محترم اســـت. همچنین براســـاس اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی دولت موظف است ثروت‌های ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه کاری‌ها و معاملات دولتی، فروش زمین‌های موات و مباحات اصلی، دائر کردن اماکن فساد و سایر مـــوارد غیر مشـــروع را گرفته و به صاحب حق رد کند و در صـــورت معلوم نبودن او به بیت المال بدهد. این حکم باید با رســـیدگی و تحقیق و ثبوت شـــرعی به وسیله دولت اجراء شود». بنابراین

۳. رهبر، فرهاد، زال پور، غلامرضا، میرزاوند، فضل ا...(۱۳۸۲)، تعاریف، مفاهیم، آثار و پیامدهای پولشویی، مجلس و پژوهش، سال دهم، شماره ۳۷، ص۸

۴. دفتربررســـی‌های اقتصـــادی مرکـــز پژوهش‌هـــای مجلـــس شـــورای اســـلامی طـــرح مطالعاتـــی مبـــارزه با جرم پولشویی،تهران۱۳۸۵، ص۳

اصل ۴۹ قانون اساسی از قابلیت لازم در خصوص مبارزه با جرم پولشویی برخوردار است و از طرف دیگر ماده ۶۶۲ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) نیز که تحصیل، مخفی نمودن، قبول کردن و مبادله نمودن اموال با منشأ غیر قانونی را جرم تلقی می‌کند تا حدی به مسأله پولشویی اشاره دارد. در ایران اقدام مثبتی که در این زمینه صورت گرفته، پیوستن ایران به کنوانسیون وین و پالرمو در سال ۱۳۷۰ می‌باشد. در همین راستا لایحه مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۸۱ توسط رئیس جمهور به مجلس تقدیم شد و مجلس نیز آن را تصویب کرد. اما شورای نگهبان ایرادهایی به آن وارد کرد. پس از اعمال تغییرات در لایحه از سوی مجلس، مجدداً این لایحه به شورای نگهبان فرستاده شد. اما دوباره به اصلاحات مجلس ایراد گرفته شد و در نهایت پس از اصرار مجلس، لایحه پولشویی روانه مجمع تشخیص مصلحت نظام گردید. رد و بدل شدن لایحه مبارزه با پولشویی در کریدور مجلس و شورای نگهبان تا مدتها ادامه داشت. لایحه مزبور در مجلس هفتم بارها توسط کمیسیون مشترک رسیدگی کننده به لایحه مبارزه با جرم پولشویی اصلاح شد و لیکن باز هم مورد تأیید شورای نگهبان قرار نگرفت. این لایحه که در ابتدا شامل ۹ ماده و ۹ تبصره بود در طول تشکیل کمیسیون‌های مشترک جهت انجام اصلاحات لازم، به ۱۱ ماده و ۵ تبصره تبدیل گردیده و آخرین اصلاحات انجام گرفته بر روی مواد آن طی شماره ۱۷۱۸ مورخه ۱۳۸۶/۷/۲۲ گزارش گردید و سرانجام قانون فوق مشتمل بر ۱۲ ماده و ۷ تبصره در جلسه علنی روز سه شنبه ۱۳۸۶/۱۱/۲ مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۱۷ به تأیید شورای نگهبان رسید و جهت اجرا به دولت ابلاغ گردید. ضمنا آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی با ۴۹ ماده توسط وزیران عضو کارگروه مربوطه تصویب و در تاریخ ۱۳۸۸/۹/۱۱ به تأیید رئیس جمهوری رسیده و به وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، اطلاعات، بازرگانی، کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ شد. البته با توجه به طولانی شدن روند تصویب لایحه قانون پولشویی در مجلس از یک طرف و فوریت اتخاذ تدابیری برای هماهنگی با بانک‌های خارجی از طرف دیگر، شورای پول و اعتبار در تاریخ ۱۳۸۱/۲/۱۸، به استناد اختیارات حاصله از قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۲، مقرراتی را برای پیشگیری از پولشویی در موسسات مالی کشور تصویب کرده است. به موجب مقررات مذکور انجام هرگونه عملیات بانکی توسط موسسات مالی برای اشخاص حقیقی و حقوقی که هویت شان با توجه به ضوابط تعیین شده ناشناخته است ممنوع می‌باشد و در صورتی که متقاضی استفاده از خدمات موسسات مالی و بانکی از ارائه اطلاعات مورد درخواست امتناع نماید از ارائه خدمات به وی خودداری می‌شود به علاوه بانک‌ها و موسسات مالی مکلف شده اند موارد مشکوک را طبق فرم‌هایی که اداره نظارت بر بانک‌های بانک مرکزی تهیه نموده، به بانک مرکزی گزارش دهند و بانک مرکزی پس از اطمینان از صحت گزارش، مراتب را به مراجع صلاحیت دار اطلاع خواهد داد. به موجب مقررات مذکور، بانک‌ها و موسسات مالی مکلف شده اند، یکی از اعضای هیات مدیره خود را به عنوان مسئول هماهنگی و ارتباط با بانک مرکزی در زمینه مبارزه با پولشویی منصوب کنند. این قانون در ماده ۲ خویش جرم پولشویی را در سه بند تعریف می‌کند. اول اینکه تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از

آن درامد ناشـــی از جرایمی مانند قاچاق مواد مخدر، قاچاق اســلحه و کالا، قاچاق انسان، رشوه ، اخاذی و کلاهبرداری و ... را که پول نامشــروع و غیر قانونی اســت به پول مشروع و قانونی تبدیل می‌گردد. به عبارت دیگر منظور از پولشویی مخفی کردن منبع اصلی اموال ناشی از جرم و تبدیل آن به اموال پاک اســت. بنابر این نقش گمــرک در مبارزه با این پدیده مخرب از بین بردن منابع ارتکاب پولشویی می‌باشد تا جلو این جرم (پولشویی) گرفته شود. در اصل گمرک با پیش گیری و مبارزه با این جرایم اســت که می‌نواند به مبارزه با پولشــویی بپردازد، چرا که یکی از روش‌های رایج تحصیل پول نامشروع و نیز پولشویی، قاچاق کالا و مواد مخدر است.چرا که بیشترین بخش شستشــوی پول آلوده با قاچاق مواد مخدر ارتباط مســتقیم دارد، به گونه ای که اگر قاچاق مواد مخدر ریشــه کن شــود، فرآیند پولشویی نیز از بین خواهد رفت و یا بسیار ناچیز خواهد شد، ولی از نظر حقوقی باید گفت فرآیند پولشــویی به پول حاصل از قاچاق مواد مخدر محدود نمی‌شــود، بلکه تمامی مواردی را که شــخص پول کلانی از طریق غیر مجاز و خلاف قانون به دست آورده یا برای فرار از مالیات و ... شستشــو می‌کند، شــامل می‌شود. در نتیجه اقدام مهم گمرک در مبارزه با پولشــویی از بین بردن منابع پولشویی از جمله، مبارزه با قاچاق و سایر مواردی که شخص پول کلانی از طریق غیر مجاز و خلاف قانون به دســت آورده می‌باشــد. اهمیت این جرم (پولشــویی)، کــه زیان‌هــای اقتصادی و امنیتی جدی را در پی دارد، در بســیاری از کشــورها به عنوان جرائم جنایی قلمداد شــده و دارای بعد بین‌المللی و فراملی است لذا مجازات مرتکبان اصلی و نیز شرکا و معاونان، امری‌ست اجتناب‌ناپذیر.[۱]

در ایــن خصــوص تدابیر و اقداماتی در نظام گمرکی کشــور ضــرورت دارد ، جهت مبارزه با پولشویی استفاده گردد، که عبارتند از:

توسعهٔ فناوری‌های نوین و سیستم‌های مکانیزه

بکارگیری و حمایت از توسعهٔ فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی و بهره گیری از سیستم‌های مکانیــزه یکپارچه،ب طور حتم نقش مؤثری دربهبود عملکرد ســازمان هاواجرای مطلوب وظایف، افزایش بهره‌وری، تســهیل وروان سازی تجارت و اعمال کنترل غیرمانع، کنترل مبادی و مرزهای رســمی و غیررســمی و ترددهای دریایی و جلوگیری از جعل اسناد و مدارک دارد و مسلماً امکان جلوگیری از تخلفات نیروی انســانی را نیز فراهم خواهد آورد. بر همین اســاس طی سالیان اخیر به کارگیری فناوری‌های نوین نرم افزاری و ســخت افزاری و مکانیزه شــدن سیســتم‌های موجود در پیش گیری و مبارزه با پولشــویی (ازجمله قاچاق کالا و ارز) جایگاهی ویژه یافته که می‌توان توسط آنها با کنترل وضعیت‌های مشرف بر ارتکاب جرم، خطر دستگیری و کشف جرم را ارتقاداده و به نوعی اســباب انصراف مجرمین را فراهم کرد. مامورین پلیس و واحدهای وابســته به نیروی انتظامــی، مامورین گمرک و مجموعه‌های حراســتی از فرودگاه‌ها و اماکن مشــابه و.... به عنوان نیروی انســانی با اســتفاده از فناوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی و دســتگاه‌های الکترونیکی

---

۱ ۱۳۹۰ مبارزه با پولشــویی درقوانین ایران و اســناد بین‌المللــی، دوفصلنامه علمی- تخصصی مطالعات اقتصاد اسلامی سال چهارم، شماره اول- ،ص ۱۰۳

همانند دوربین‌های مخفی ، رادارها، ردیابها، هشداردهنده‌ها و ارتباطات دیجیتالی، و بر خط شدن بسیاری از امور همگی به کمک پیشگیری وضعی آمده تا زمینه جلوگیری از بروز تخلفات را فراهم اورند و نهایتا خطر انجام قاچاق را افزایش داده و آن را کمرنگ کنند. به علاوه توسعه نظارت گمرکی بر فعالیت‌های تجاری و بازرگانی مناطق آزاد، بازارچه‌های مرزی و سایر مبادی ورودی و خروجی خصوصا مرزهای دریایی و استان‌های قاچاق خیز از طریق ایجاد امکانات و تجهیزات الکترونیکی مثل نصب دوربین‌های مدار بسته در محوطه‌های ارزیابی گمرکی مسافری و فرودگاه‌ها و وجود دستگاه‌های ایکس‌ری [1] در معابر رسمی احتمال شناسایی و دستگیر شدن افرادی که قصد وارد و یا خارج کردن حتی کالاهای قاچاق کم‌حجم به دور از چشم مامورین را دارند، افزایش داده و رفتار، حرکات و اقدامات این افراد را تحت نظارت در اورده است. همچنین نصب دستگاه‌های راداری سطحی درمرزهای دریایی جهت شناسایی قایق‌های تندرو حامل کالاها و شناورهای مشکوک نیز از نمونه‌های دیگر به کار گیری فناوری‌های جدید می‌باشد که ضمن محاسبه موقعیت، جهت حرکت و سرعت هدف ، یگان‌ها را در کشف هدف‌های سطحی در دریا کمک کرده و به وسیله آن در یک نقطه از ساحل می‌توان کلیه تحرکات و ترددهای شناورهارا زیر نظر گرفت و با یافتن مسیر حرکت و سرعت آنها ، موارد مشکوک و یا حامل کالای قاچاق را شناسایی و تعقیب کرد. بنابراین با توجه به کارآمدی فناوری‌های نوین که بکارگیری آنها موجبات ارتقای توان واحدها را فراهم کرده و امکان نظارت و کنترل مطلوب تری را میسر می‌سازد، بسیاری از سازمان‌های درگیر در موضوع جرم پولشویی را ناگزیر از بهره گیری از این فناوری‌ها و مکانیزه کردن سیستم‌ها و اجرای فرایندها کرده است. به عنوان مثال ، گمرک ایران طی سالیان اخیر اقداماتی نظیر استفاده از سیستم رمز گذر مرزی، اجرای سیستم وب بنیاد ارزش، تدوین سند ملی راهبردی فناوری اطلاعات و ارتباطات، استقرار سیستم آسیکودا پلاس، اجرای سیستم مانیفست الکترونیکی (برخط)، جایگزینی کارت هوشمند به جای پته عبور و پروانه گمرکی، استقرار سیستم آسیکودای جهانی در برخی از گمرکات ترانزیتی، اجرای سیستم انتخاب مسیر در تعدادی از گمرکات و اجرای سیستم پنجرۀواحد تجاری در۲۶گمرک را انجام داده که بدون شک درامر پیشگیری ازبروز انواع جرایم پولشویی در در مبادی رسمی تا حدود زیادی نتیجه بخش بوده است و یا سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای از سیستم جی.پی.اس برای رد یابی و کنترل محموله‌ها در جاده استفاده کرده است. البته معضلات و مشکلاتی نیز در بکارگیری یا توسعه این فناوری‌ها و تجهیزات مکانیزه کردن سیستم‌ها وجود دارد که از همه مهم تر می‌توان به اعمال تحریم‌های کشورهای صاحب تکنولوژی و ممانعت آنها از انتقال فناوری‌های موصوف به کشور نام برد. مضافا این که قیمت بسیار زیاد برخی تجهیزات فنی، ضعف در پشتیبانی و خدمات پس از فروش محصولات توسط شرکتهای خارجی فروشنده، ضعف در استفاده و بکارگیری بعضی از تجهیزات خریداری شده و یا محدود بودن کارشناسان خبره برای بهره برداری از امکانات موجود، مناسب نبودن بستر ارتباطات ماهواره ای و اینترنتی بین مبادی گمرکی و سایر مراجع همکار

1. x-ray

مکثل ناجا، ضعف در توسعه تجارت الکترونیک در کشور و مواردی از این قبیل می‌باشد که باعث شیوع تخلفات نیروی انسانی و سوء استفاده قاچاق چیان شده است که انتظار می‌رود با استفاده از ظرفیت‌های علمی ، مالی و آموزشی سازمان‌های بین‌المللی گمرکی نظیر آنکتاد در سازمان جهانی گمرک و اجرای کامل فرایند تجارت الکترونیکی در کشور، بتوان ضمن حذف بسترهای شکل گیری تخلفات از طریق کاهش سطح تماس نیروی انسانی با تجار و صاحبان کالا، اقدامات موثری را در پیشگیری وضعی از از جرایم پولشویی انجام داد.

تدابیر مرزی

کشور ایران دارای ۸۷۵۵ کیلومتر مرز ابی و خاکی است که از این مقدار ۲۷۰۰ کیلومتر آن آبی – دریایی و ۲۰۱۸ کیلومتر رودخانه و مابقی مرز خاکی است. برخی مسائل مانند عدم نظارت و کنترل کافی و دقیق، کمبود امکانات و تجهیزات، ناهماهنگی بین نیروهای انتظامی مرزبان بادیگر نیروهای مسلح و وجود محورهای متعدد ورود و خروج در برخی مناطق نوار مرزی باعث شده که مرزهای کشور همواره جولانگاه قاچاق چیان قرار گرفته و هرنوع کالای قاچاق وارد و یا از کشور خارج شود و نیز این وضعیت موقیت خوبی را برای افراد در ارتکاب جرم پولشویی ایجاد کرده است. به بیان دیگر وسعت حاشیه مرزی کشور، همچنین تنوع و کثرت اقلیم جغرافیایی در نوار مرزی و استقرار اقوام مختلف در نواحی آن و نیز تعدد کشورهای همسایه که غالبا بی ثبات بوده و از لحاظ امنیت دچار چالش‌های جدی هستند و قرارگرفتن ایران در قلب مسیرهای اصلی شرق و غرب و شمال غرب موجب شده تا ترددات مرزی بسیاری از نقاط مختلف صورت گیرد و با توجه به حجم مترددین، معابر و منافذ متعددی به سهولت در جدار مرزها به وجود آید و در نتیجه اقداماتی همچون تجهیز و واگذاری امکانات فنی کنترل مرزی و تکمیل آنها با ایجاد موانع فیزیکی مانند سیم خاردار، حفرکانال، ایجاد اشتغال پایدار برای مرز نشینان، گسترش و تعمق فعالیت‌های فرهنگی در جهت تغییر عادات و باورهای مرزنشینان در سنوات گذشته ، کمرنگ و اهداف اساسی این اقدامات بی اثر شود. بنابر این ضروری می‌نماید تا موضوع کنترل موثر بر مرزها از جمله فعال سازی نظام دیپلماسی در حوزه کنترل مرزی، نظارت و کنترل معابر و جدارمرزها، اصلاح مقررات مرزی و یکسان سازی فعالیت‌های تجاری در بازارچه‌های مرزی به منظور سازمان دهی روش‌های شبه قانونی، ورود و خروج کالا با استفاده از مسیرهای قانونی ، افزایش امنیت اداری و محیطی فرایندها و رویه‌های قانونی، بالابردن خطر قاچاق در مرزهای غیر رسمی با بهره گیری موثر از ابزارهای کنترلی نرم افزاری و سخت افزاری و همچنین حمایت از روش‌های جایگزین معیشت مناسب و پایدارکه می‌بایست به عنوان یک راهبرد اساسی مد نظر قرارگیرد. در این رابطه اقدامات بسیار حائز اهمیتی صورت گرفته که اهم آنها به شرح زیر می‌باشد:

الف) توسعه متوازن و اشتغال مولّد در مناطق مرزی

کمبودواحدهای صنعتی و تولیدی دراستانهای مرزی به ویژه نواحی غربی وشرقی کشور، همچنین کم بازده بودن زمین‌های کشاورزی این مناطق، همواره موجبات رشد نرخ بیکاری را فراهم و باعث گرایش بخشی از مردم و مرزنشینان به امرار معاش از طریق ترددهای غیرقانونی در

مرز برای قاچاق کالا و بعضاً ارز شـــده است که از این طریق باعث افزایش جرم پولشویی می‌شود. آنچه مشـــخص است با شناســـایی دقیق ظرفیت ها، امکانات و استعدادهای بالقوۀ مناطق مرزی و تهیۀ طرح توسعۀ متوازن مرزنشینان و اجرای پروژه‌های اشتغال زایی می‌توان ساکنان مرزی را به فعالیت‌های اقتصادی سالم جذب و ضمن کاهش نرخ بیکاری از حجم جرم پولشویی (بخصوص قاچاق کالا) نیز کاست.

ب) ساماندهی اسکله‌ها

اقدام دیگر در مبارزه بات پولشـــویی ســـازمان دهی اســـکله‌ها می‌باشد. اسکله در اصطلاح عام تاسیســـات پل مانندی اســـت که از طرف خشکی به ســـمت دریا و یا ردوخانه ایجاد می‌شود و در اصطلاح گمرکی تاسیســـاتی اســـت که در جهت بارگیری کالا و یا حمل و نقل مســـافر در امکن بندری به صورت موازی با ســـاحل یا عمود بر ان در دریا و یا رودخانه قابل کشـــتیرانی احداث می‌شـــود. اســـکله که از ســـوی گمرک اجازه بارگیری و تخلیه کالا برای آن صادر و گمرک نیز در آن دارای تشکیلات اداری و اجرایی باشد اسکله مجاز نامیده می‌شود و غیر از ان اسکله غیر مجاز است که قطعا گمرک در آن حضور رسمی ندارد. بنابراین انظبات بخشی به اسکله‌ها و شناسایی اســـکله‌های غیر مجاز در کشـــور به ویژه در سواحل جنوبی که به طور حتم از مبادی مهم و عمده قاچاق کالا اســـت اهمیت فراوانی داردو به عنوان یکی از الویت‌های دســـتگاه‌های دست اندرکار و مبارزه کننده با قاچاق کالا به ویژه ســـتاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز می‌باشـــد. به عبارت دیگر گمرک با نظارت بر اسکله‌ها و شناسایی اسکله‌های غیر مجاز می‌تواند به مقابله با قاچاق کالا و در نتیجه مبارزه با پولشویی بپردازد که در این راستا اقدامات زیر صورت گرفته است: هماهنگی با دســـتگاه‌های ذیربط نظیر ســـازمان بنادر و دریانوردی، گمرک ایران، نیروی انتظامی، شـــرکت ســـهامی شـــیلات ایران، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مســـلح جهت اقدامات هماهنگ و اعزام گروه‌های بازرسی به استان‌های جنوبی.

ج) ساماندهی ترافیک دریایی

برابـــر امـــار موجود در حال حاضر بالـــغ بر ۷۲۱فروند موتور لنج صیـــادی چوبی و ۱۵۸ فروند موتـــور لنج فایبر گلاس و تعداد ۶۸۴ فروند موتـــور لنج باری در امر تجارت و حمال ونقل بنادر با کشـــورهای حاشـــیه جنوبی خلیج فارس و بین جزایر فعالیت دارند. بدین ترتیب با عنایت به این شـــناورها در قاچاق کالا و ضرورتد ســـازماندهی تردد انها و به منظور جلوگیری و کنترل قاچاق، نسبت به تهیه و تدوین طرح کنترل ترافیک دریایی اقدام شده که موجب تعیین خط مشی لازم در راســـتای ایجاد مســـیرهای دریایی متناسب با انواع فعالیت شـــناورها جهت سهولت برخورد با شناورهای حامل قاچاق گردیده است. بنابر این کمک به تدابیر و اقدامات مذکور ، منافع و عواید ناشی از ارتکاب جرم پولشویی از جمله قاچاق کاهش یافته و موقعیت‌ها و فرصت‌های ارتکاب جرم محدود شده است.[۱]

---

۱. طالبیان، حســـین، الیاس وند، امین، ۱۳۹۳نقش پیشـــگیری وضعی در قاچاق کالا و ارز، کارگاه، دوره دوم، ســـال هشتم، شماره ۲۹، سال ، ص۶۵

د) سازمان دهی مبادلات ارزی

موقعیت راهبردی و جغرافیایی ایران به خصوص در نواحی مرزی شـرق و غرب کشـور، عدم وجود حکومت‌های مقتدر و با ثبات در برخی کشـورهای همسایه و وجود همبستگی‌های فامیلی در دو سـوی مرز باعث شده که مردم مناطق مرزی دارای ارتباطات مستمری باشند و در ضمن به تبادل کالا از نقاط مرزی نیز بپردازند. به همین دلیل در نقاط مختلف مرز بازارچه‌های مرزی ایجاد شـد تا به طور عمده پاسخگوی این چالش باشد. بنابراین به منظور ساماندهی مبادلاتی که از نقـاط غیرمجاز مرزی صورت می‌گیرد و در چارچوب تحقق اهداف قانون سـاماندهی مبادلات مرزی و پیشـگیری و مقابله با قاچاق کالا، تفاهم نامه ای بین سـتاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز ریاسـت جمهوری و وزارت کشـور به امضاء رسید که با اجرای این تفاهم نامه انتظار می‌رود انضباط مناسبی در رابطه با مبادلات مرزی و در زمینه‌های مختلف به وجود آید و با رفع مشکلات احتمالی، بتوان به اهداف قانون مبادلات مرزی دست یافت.[۱]

کنترل تسهیل‌کننده‌های قاچاق کالا

یکی از روشهایی که به ویژه در مناطق دریایی و مرزهای آبی جهت تسهیل در ارتکاب جرایم قاچاق بکار برده می‌شـود، استفاده از قایق‌ها و شـناورهای تندرو می‌باشد. بنابراین لوازم و ادواتی که وسـیلهٔ ارتکاب جرم بوده یا ممکن اسـت در تسـهیل ارتکاب جرم قاچاق مؤثر باشند، بایستی محدود شوند. به همین منظور اعلام ممنوعیت استفاده از موتورهای بنزینی با قدرت بیش از حد متعارف و ضروری در قایق‌ها اعم از ماهی گیری و مسافربری و توقیف واحدهای شناوری که از این دسـتورالعمل تخطی می‌کنند؛ به عنوان عامل مهمی در جهت افزایش خطر قاچاق لحاظ گردیده و مسلماً نیاز به تلاش بیشتر قاچاق چیان برای ارتکاب جرم قاچاق کالا را می‌طلبد و بدیهی است کـه اجـرای دقیق آن می‌تواند به نحو مؤثری در پیشـگیری از قاچاق کالا و ارز مؤثر باشـد. یکی دیگر از ابزارها و وسایلی که برای تسهیل قاچاق کالا به کار برده می‌شود، اسناد و مدارک گمرکی جعلی، تکراری و غیرمرتبط می‌باشـد. در بررسـی پرونده‌های متشکلهٔ قاچاق، دو شیوهٔ در مبادی رسمی و غیررسمی به عنوان رایج ترین روش‌های مورد استفادهٔ قاچاق چیان کالا احصاء گردیده که یا بوسـیلهٔ جعل اسـناد و مدارک گمرکی و ... است و یا از طریق تبانی با برخی عوامل گمرکی و ناجا می‌باشد. در حال حاضر یکی از مهم ترین چالش‌های فراروی گمرکات، جعل و سوءاستفاده از مـدارک مربوط به صادرات و واردات و ترانزیت کالاسـت که متخلفان و قاچاق چیان در جهت دستیابی به اهداف شوم و غیرقانونی خود، بیشتر در مبادی رسمی به آن متوسل می‌شوند. امروزه دامنهٔ شـمول استفاده از اسـناد و مدارک جعلی، صرفاً مختص به اسناد و مدارک گمرکی نیست، بلکه تمامی اسناد و مدارک مربوط به تجارت نظیر ثبت سفارش، بارنامه، گواهی مبداء و مجوزهای قانونی دیگر مانند گواهی انطباق کالا (اسـتاندارد)، گواهی وزارت بهداشـت و ... توسط جاعلین و متخلفین مورد هجمه همه جانبه قرار گرفته، لیکن آنچه که در خروج غیرقانونی کالا در گمرکات مد نظر بوده و قاچاق چیان به وسیلهٔ آنها مبادرت به قاچاق کالا می‌نماید، جعل و سوءاستفاده از

---

۱. همان

اسناد و مدارک گمرکی نظیر اسنادی که مبین انجام تشریفات گمرکی و ترخیص کالا از گمرکات می‌باشد، مانند پته‌های مسافری و پروانه‌های گمرکی است. [۱]

بنابراین در شرایط فعلی با اجرای طرح پنجرهٔ واحد تجاری و تلاش در جهت استقرار سیستم آسیکودای جهانی در گمرکات ترانزیتی، جایگزینی کارت هوشمند بجای پته عبور و پروانه گمرکی و صدور مکانیزهٔ آن، ایجاد گمرکات اختصاصی برای کالاهای صادراتی و وارداتی، هالوگرام و بارکد کردن تمام اسناد و مدارک گمرکی بهره گیری از فناوری‌های نوین و استانداردهای مبادلهٔ الکترونیکی و رعایت الزامات و توصیه‌های سازمانهای بین‌المللی گمرکی، نظیر سازمان جهانی گمرک و آنکتاد و توسعهٔ همکاری‌های دو جانبه با کشورهای همسایه و شرکای اصلی تجاری می‌توان ضمن بالا بردن خطر انجام قاچاق، زمینه‌های بروز جعل و تقلب را نیز کاهش داد و این اقدامی جهت مبارزه با پولشویی می‌باشد. البته قاچاق چیان روش‌ها و شگردهای بسیاری به کار می‌بندند و به هر صورت تلاش می‌نمایند تا به هدفشان نائل شوند؛ به عنوان مثال مقادیری کالا را از طرق مجاز و به صورت کاملا قانونی به کشور وارد کرده و پس از صدور اسناد و مدارک گمرکی متعلقه، اقدام به قاچاق کالاهای همسان و مشابه با مشخصات کالای ترخیص شده کرده و جهت اثبات ورود قانونی آن به اسناد و مدارک مذکور استناد می‌نمایند و بدین ترتیب کالاهای قاچاق را قانونی جلوه می‌دهند. بنابراین اعمال کنترل دقیق توسط مأمورین و کارمندان مسئول رسیدگی به اسناد فوق و درج علامت و یا مهرهای مخصوص بر روی اسناد گمرکی و ثبت کامل مشخصات کالای اظهار شده در اسناد مذکور مثل درج شماره سریال در مورد کالاهایی که بر روی آنها حک شده است، امکان استناد به مدارک مورد نظر در کالاهای مشابه و استفاده مجدد از آنان را کاهش داده و از قاچاق کالا به این روش پیشگیری می‌نماید. [۲]

گفتارپنجم: عوامل موثر در بهبود نقش گمرک در کنترل پدیده پولشویی

در رابطه با بهبود عملکرد گمرک باید گفته شود تاثیرات پولشویی در بخش گمرک دیر زمانی است در همه کشورهای دنیا نقش عمده ای در درآمدهای دولت، تنظیم تجارت خارجی و تسهیلات و گسترش بازرگانی، حمل و نقل و .. ایفا می‌کند. گمرک تاثیر مهمی بر تجارت داخلی و خارجی داشته و هر روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود. گمرک در دنیای امروز علاوه بر حفظ نقش اعمال سیاستهای بازرگانی و تجاری، تسریع کننده روند توسعه و تجارت و سرمایه‌گذاری بوده و حمایت از منافع نوپای داخلی را بر عهده داشته و می‌تواند در توسعه و گسترش سیاستهای اقتصادی و فرهنگی کشور نقش بسزایی را ایفا کند. این سازمان با رعایت درست قوانین بین‌المللی و ایجاد سرعت در تجارت باعث همبستگی و تفاهمات مشترک در سطح منطقه و جهان خواهد شد. علاوه بر این حقوق و عوارض گمرکی در بسیاری از کشورهای دنیا، عاملی بسیار مهم در تامین هزینه‌های کشور بوده و می‌تواند به تنظیم سیاستهای داخلی و حمایت از محصولات ساخت

---

۱. ستادمرکزی مبارزه باقاچاق کالاوارز،۱۳۸۸افق دهسالهٔ مبارزه با قاچاق کالا وارزکشور،انتشارات پرسمان
۲. طالبیان، الیاس وند، ۱۳۹۳، پیشین، ص ۶۷

هر کشـــور کمک کند. پولشویی در گمرک از طریق قاچاق کالا انجام می‌شود. در اصطلاح گمرک وســـایر دستگاه‌های صوری دولت، منظور از قاچاق، گریزاندن کالا از پرداخت مالیات و عوارض به دولت است و به وجوه حاصل از آن پول سیاه اطلاق می‌شود.[۱]

در ماده ۲۹ قانون امور گمرکی موارد مشروحه زیر قاچاق محسوب می‌شود:

- وارد کردن کالا به کشور یا خارج کردن کالا از کشور به طریق غیرمجاز مگر آنکه کالای مزبور در موقـــع ورود یـــا صدور ممنوع یا غیرمجاز یا مجاز مشـــروط نبوده و از حق گمرکی و ســـود بازرگانی و عوارض بخشوده شده باشد.
- خارج نکردن وسائط نقلیه و یا کالایی که به عنوان ورود موقت یا ترانزیت خارجی وارد کشور شده به استناد اسناد خلاف واقع مبنی بر خروج وسائط نقلیه و کالا بیرون بردن کالای تجاری از گمرک بدون تســـلیم اظهارنامه و پرداخت حقوق گمرکی و ســـود بازرگانی و عوارض، خواه عمل در حین خروج از گمرک یا بعد از خروج کشف شود.
- هرگاه خارج کننده غیر از صاحب مال یا نماینده قانونی او باشد، گمرک عین کالا و در صورت نبـــودن کالا بهای آن را که از مرتکب گرفته می‌شـــود پس از دریافت حقوق گمرکی و ســـود بازرگانی و عوارض مقرره به صاحب کالا مسترد می‌دارد و مرتکب طبق مقررات کیفری تعقیب خواهد شد.
- تعویض کالای ترانزیت خارجی یا برداشتن از آن
- اظهـــار کردن کالای ممنوع‌الورود یا غیرمجاز تحت عنوان کالای مجاز یا مجاز مشـــروط با نام دیگر
- وجود کالای اظهار نشـــده ضمن کالای اظهار شـــده به استثناء مواردی که کالای مزبور از نوع مجاز بوده و مأخذ حقوق گمرکی و ســـود بازرگانی و عوارض آن بیشتر از مأخذ حقوق و سود بازرگانی و عوارض مقرر شـــده نباشـــد. کالای اظهار نشده ضمن کالای ترانزیتی اعم از این که کالای مزبور مجاز یا مشروط و یا ممنوع باشد مشمول این بند خواهد بود.
- خارج نکردن یا وارد نکردن کالایی که ورود یا صدور قطعی آن ممنوع یا مشـــروط باشد ظرف مهلـــت مقرر از کشـــور یا به کشـــور که به عنوان ترانزیت خارجی یـــا ورود موقت یا کابوتاژ یا خروج موقت یا مرجوعی اظهار شده باشد جز در مواردی که ثابت شود در عدم خروج یا ورود کالا سوء نیتی نبوده است.
- اظهار کردن کالای مجاز تحت عنوان کالای مجاز دیگری که حقوق گمرکی و ســـود بازرگانی و عوارض آن کمتر است با نام دیگر و با استفاده از اسناد خلاف واقع
- بیرون بردن کالا از گمرک با استفاده از شمول معافیت با تسلیم اظهارنامه یا اسناد خلاف واقع
- اظهار خلاف راجع به کمیت و کیفیت کالای صادراتی به نحوی که منجر به خروج غیرقانونی

---

۱. دفیعی، شمس آبادی، ۱۳۸۷پولشویی و اثرات آن بر روی سیستم مالی، اداره تحقیقات، کنترل، ریسک و تطبیق، ص۲۷

ارز از کشور گردد.[۱]

نتیجه‌گیری

پولشـــویی فرایندی اســـت که طی آن درآمد ناشی از جرایمی مانند قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه و کالا، قاچاق انسان، رشوه، کلاهبرداری، اخاذی و... را که پولی نامشروع و غیرقانونی است، به پول مشـــروع و قانونی تبدیل می‌شـــود. به طور کلی مقابله با پولشویی امکان ردیابی شبکه‌های اصلی جرایم سازمان یافته را تسهیل می‌کند. به علاوه کنترل فیزیکی در مبارزه با قاچاق و اقتصاد زیرزمینی به کنترل مالی تبدیل می‌شود که فرار مجرم را سخت می‌کند و همین طور اثبات جرایم سازمان یافته در مراجع قضایی صالح را آسانتر می‌کند.

باید شـــکاف‌هایی کـــه ارتکاب این جرم را تســـهیل می‌کند از بین برده شـــود. که می‌توان به اســـکله‌های شـــخصی و خارج از نظارت دولت، صندوق‌های قرض الحسنه و مؤسسات اعتباری که خارج از نظارت بانک فعالیت می‌کنند، قاعده حفظ اسرار بانکی، عدم وجود نظام جامع پرداخت در بانک‌ها و...اشاره کرد. بنابراین برای مبارزه با این پدیده باید تمامی تلاش خود را در جهت از بین بردن این شکاف‌ها به کار برد. به این صورت که اولا؛ تمام صندوق‌های قرض الحسنه و موسسات اعتباری را زیر نظر بانک مرکزی قرار داد.

ثبـــت و ضبـــط فعالیت‌های اقتصـــادی از روش‌های دیگر پیشـــگیری اســـت. بدین صورت که شـــرکت‌های تجاری و تاجران ملزم شـــوند معاملات خود را ثبت کنند، قوانینی که در این زمینه وجـــود دارد فاقـــد ضمانت اجراســـت. در مبارزه با جرم پولشـــویی احتیاج به همـــکاری همه قوا و نهادهای مســـئول لازم اســـت. تحصیل پول‌های کثیف و تطهیر آن، عملی خلاف و غیرقانونی بوده و دارای تبعات منفی بســـیاری بر نظم و اقتصاد کشور می‌باشد. به همین دلیل مبارزه با پولشویی مورد توجه جامعه جهانی قرار گرفته اســـت و برخی کشـــورها نیز برای نیـــل به این مقصود اقدام به تصویب قوانین و مقررات ویژه ای نموده اند. در ایران هر چند برخی مخالف قانون پولشـــویی هســـتند و معتقدند که با وجود اصل ۴۹ ق.ا نیازی به قانون پولشـــویی نیست و در ضمن با نظام پولـــی مالی ایران همخوانی ندارد ولی باید گفت که کشـــور ما هم بـــه توجه به این که در معرض ارتکاب رفتارهای مجرمانه ای نظیر خرید و فروش مواد مخدر قاچاق کالا و جرایم دیگر می‌باشـــد که به دلیل فقدان الزامات قانونی، به ســـادگی در قالب فعالیت‌های مالی و ســـرمایه‌گذاری تطهیر می‌گردد.

بنابراین قوانین موجود برای مبارزه با این جرم کافی نیســـت. از این رو لایحه پولشـــویی یک اقدام مثبت در جهت پیش گیری و مبارزه با پولشـــویی می‌باشـــد ولی بـــا این حال لایحه مذکور ایرادات و نواقصی اساسی دارد که باید در هنگام تصویب نهایی لایحه مد نظر قرار بگیرد. پولشویی که فرایند تبدیل پول‌های کثیف ناشـــی از فعالیتهای نامشـــروع، غیرقانونی و بزهکارانه به پولهای تمیز و دارایی‌های شـــروع و قانونی اســـت جزیی از یک نظام ناســـالم اقتصادی اســـت که اقتصاد

---

۱. ماده ۲۹ قانون امور گمرکی

زیرزمینی نظام اداری ناسالم و غیرکارآمد، نظام مالی غیرشفاف و فاقد سیستم نظارتی قوی، بستر مناسب را برای عملیات پولشویی فراهم می‌نماید. بر اساس بررسیهای انجام شده، در چارچوب پیشگیری وضعی در پدیدهٔ قاچاق کالا و ارز میبایست اقدامات بسیاری صورت میگرفت که تاکنون یا انجام نشده و یا به صورت ضعیف و نامناسب اجرا گردیده است. مصداقا اینکه:

لازم است نیروهای مرزبانی به تجهیزات الکترونیکی پیشرفته تری برای نظارت و کنترل نواحی و حواشی مرزی مجهز شده و آموزش‌های تخصصی تری به آنها ارایه شود. همچنین دیگر واحدهای پلیس به ویژه در استانهای عقبه، آموزشهای حرفه ای را لحاظ کرده و آگاهی کارکنانشان را در خصوص شیوه ها، روشها و شگردهای قاچاقچیان کالا و ارز از مجاری رسمی و غیر رسمی ارتقاء داده و نقش مؤثری آنان را در مقابله و مبارزه با قاچاق گوشزد نمایند. علاوه بر این، تشکیل هرچه سریعتر یک بانک اطلاعاتی منسجم در دبیرخانهٔ ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز ریاست جمهوری به منظور در دسترس قرار دادن و عملیاتی کردن اطلاعات مربوط به موضوعات قاچاق و قاچاق چیان، میتواند افزایش خطر قاچاق کالا را در پی داشته باشد. بکارگیری و نصب ردیاب‌های الکترونیکی بر روی تمامی شناورهای فعال در خلیج فارس، دریای عمان و دریای خزر و ایجاد ایستگاه‌های کنترل حرکت شناورهای موصوف، حضور و پوشش کافی نیروهای پلیس خصوصاً یگانهای مرزبانی در نواحی مرزی، بازدیدهای مستمر و مرتب از اسکله‌های غیررسمی توسط مسئولان رده بالای مبارزه با قاچاق استانهای مرزی نیز از دیگر اقدامات لازم در این زمینه می‌باشد. همچنین بهره گیری از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی و فناوری‌های نوین در امر تجارت خارجی و تشکیل پنجره واحد برای تجارت داخلی هم از ضروریات اساسی است، بطوری که تجار را از سازوکارهای نظام بوروکراسی و طی مراحل مختلف معاف کرده و فقط با مراجعه به یک مرجع و تسلیم مدارک، تمامی مجوزهای لازم را اخذ نمایند نمایند.

فهرست منابع

۱. پوربخش، سید محمد علی، ۱۳۹۰ مبارزه با پولشویی درقوانین ایران و اسناد بین‌المللی، دوفصلنامه علمی-تخصصی مطالعات اقتصاد اسلامی سال چهارم، شماره اول
۲. پور بخش، سید محمد علی، ۱۳۹۰ مبارزه با پولشویی درقوانین ایران و اسناد بین‌المللی، دوفصلنامه علمی-تخصصی مطالعات اقتصاد اسلامی سال چهارم، شماره اول
۳. دفتربررسی‌های اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی طرح مطالعاتی مبارزه با جرم پولشویی،تهران۱۳۸۵، ، ص۳
۴. دفیعی، شمس آبادی، ۱۳۸۷پولشویی و اثرات آن بر روی سیستم مالی، اداره تحقیقات، کنترل، ریسک و تطبیق،
۵. رهبر، فرهاد، زال پور، غلامرضا، میرزاوند، فضل ا...(۱۳۸۲)، تعاریف، مفاهیم، آثار و پیامدهای پولشویی، مجلس و پژوهش، سال دهم، شماره ۳۷
۶. ساکی، محمد رضا، ۱۳۹۳، حقوق کیفری اقتصادی، تهران، جاودانه، جنگل ،
۷. ستادمرکزی مبارزه باقاچاق کالاوارز،۱۳۸۸افق دهسالهٔ مبارزه با قاچاق کالا وارزکشور،انتشارات پرسمان
۸. طالبیان، حسین، الیاس وند، امین، ۱۳۹۳نقش پیشگیری وضعی در قاچاق کالا و ارز، کارگاه، دوره دوم، سال هشتم، شماره ۲۹

۹. قادری، چرمهینی، مریم، ۱۳۹۰، پولشـــویی از منظر قانون جدید مجازات ، دومین همایش ملی عدالت، اخلاق، فقه، حقوق

۱۰. قانون امور گمرکی

۱۱. کمالی، لیلا، ۱۳۹۰آشنایی با جرم پولشویی، اداره کل مبارزه با پولشویی

۱۲. محمد صادقی، حسین، ۱۳۹۳، حقوق جزای بین‌المللی، تهران، نشر میزان

۱۳. مولائی جم، ابراهیم، ۱۳۹۳نقش اینتوســـای در مقابله با پولشـــویی، تهران، مرکـــز آموزش و برنامه‌ریزی دیوان محاسبات کشور، چاپ اول

۱۴. نوربها، رضا، ۱۳۹۴، زمینه جرم شناسی، چاپ ۱۲، تهران، کتابخانه گنج دانش.